OBSAH

PŘEDMLUVA: NA OBRANU HUDBY 11

Část první
PROŽITEK HUDBY

Kapitola 1: POVAHA HUDBY 17
Povaha hudby 18
Princip rovnováhy 19
Rovnováha mezi melodií, harmonií a rytmem 19
Vyváženost variací a opakování 19
Části hudby 20
Melodie 20
Harmonie 21
Rytmus 22
Účinky rytmu 26
Kapitola 2: PROŽITEK HUDBY 32
Hudba jako univerzální prožitek 33
Hudba jako naučená zkušenost 34
Kapitola 3: VÝZNAM HUDBY 37
Sakrální hudba 37
Cíl a role sakrální hudby 39
Estetika nebo etika:
Obsahuje hudba dobro a zlo? 41
Řecké pojetí étu 43
Biblická perspektiva 45
Vhodný nebo nevhodný 48
Jak hudba vyjadřuje význam? 48
Skutečná moc hudby 53
Zesílení 53
Zkrášlení 53
Stimulace a pocit moci 54
Asociace 54

Sociální rozměr hudby 57
Zodpovědný přístup k hudbě 59
Závěrečné poznámky 60

Část druhá

HUDBA V BIBLI A V KNIHÁCH ELLEN WHITEOVÉ: POUČENÍ A PRINCIPY

Kapitola 4: FILOSOFIE HUDBY 71
Krása 72
Psychický, duchovní i sociální růst 73
Kapitola 5: HUDBA PRO HOSPODINA 76
Hudba jako služba Bohu 76
Hudba – činnost směřující k Bohu 78
Hudba jako potěšení pro Hospodina 81
Radost a úcta 84
Dovednost a kvalita 85
Žalmy jako model sakrální hudby 86
Rozmanitost 87
Staré a nové 88
Kapitola 6: HUDBA V JERUZALÉMSKÉM CHRÁMU 91
Organizace hudby v chrámu 91
Hudba funkční a participační (umožňující aktivní účast) 92
Hudební nástroje užívané v chrámové liturgii 93
Harfy a lyry 94
Cymbály/činely 94
Polnice 95
Flétny a bubny 95
Závěrečné poznámky 97
Kapitola 7: HUDBA OD ČLOVĚKA PRO ČLOVĚKA: SPOLEČNÝ ZÁŽITEK 102
Hudba jako prostředek pro poučení, povzbuzení, díkůvzdání a budování vztahů ... 103
Hudba jako prostředek tolerance a respektu 104
Hudba jako nositelka pravdy a Ducha: Vyváženost mezi nadšením a kázní 107
Tradiční bohoslužba 107
Emocionální bohoslužba 108
Pravda a hudba 110
Kapitola 8: HUDBA JAKO SOUKROMÝ PROŽITEK 115
Hudba podporující růst a proměnu 115
Kapitola 9: TEOLOGIE HUDBY: ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY 119

Část třetí
ZÁPAS CÍRKVE O HUDBU

ÚVOD ... 125
Kapitola 10: ZPĚV V RANÉ CÍRKVI ... 127
Novozákonní církev ... 127
Církevní Otcové a hudba ... 130
Koncil v Laodiceji ... 132
Kapitola 11: ZPĚV V DOBĚ REFORMAČNÍ: MARTIN LUTHER ... 138
Luther a společný zpěv / Lutherovo hudební vzdělání ... 138
Smysl zpěvu v církvi ... 139
Zpěv ve společnosti ... 139
Praxe kontrafaktů ... 142
Kontext kontrafaktů ... 143
Definice kontrafaktu ... 143
Texty Lutherových chorálů ... 144
Melodie Lutherových kontrafaktických chorálů ... 146
Rytmus Lutherových chorálů ... 148
Rytmické úpravy luteránských chorálů ... 149
Světské nebo svaté v Lutherově době ... 152
Aktuálnost Lutherova přístupu pro současnost ... 154
Luther a umělecká hudba ... 158
Kapitola 12: KALVÍN A HUDBA ... 169
Kapitola 13: TRIDENTSKÝ KONCIL ... 173
Kapitola 14: DĚDICOVÉ REFORMACE ... 175

Část čtvrtá
SOUČASNOST

Kapitola 15: POČÁTKY SOUČASNÝCH TRENDŮ ... 183
Kapitola 16: VYJASNIT NEDOROZUMĚNÍ ... 186
Kapitola 17: PŘÍNOS SOUČASNÉ BOHOSLUŽEBNÉ HUDBY (CWM) ... 190
Kapitola 18: PROBLÉMY SOUČASNÉ BOHOSLUŽEBNÉ HUDBY ... 193
Pravdivá teologie ... 194
Pravdivá hudba ... 195
Pravdivý zpěv i hra ... 196
Technologické zesílení ... 196
Playback ... 197
Emocionální manipulace ... 199

Pravdivé vystupování ... 200
Asociace ... 202
Závěrečné poznámky ... 202
EXKURS: ROCKOVÁ HUDBA ... 207

Část pátá
HUDBA JAKO SLUŽBA V CÍRKVI

Kapitola 19: ÚLOHA KAZATELE V CÍRKEVNÍ HUDBĚ ... 215
Úloha kazatele v církevní hudbě ... 216
Úkolem kazatele je seznámit společenství i hudebníky se smyslem bohoslužby ... 216
Úkolem kazatele je bránit hodnoty, jež bohoslužba vyjadřuje ... 216
Úkolem kazatele je usilovat o jednotu církve ... 218
Úkolem kazatele je bojovat o aktuálnost hudby ... 220
Úkolem kazatele je sjednotit téma ... 220
Kapitola 20: ÚLOHA HUDEBNÍKA V CÍRKEVNÍ HUDBĚ ... 223
Pochopit smysl bohoslužby ... 223
Pochopit vztah mezi kazatelem a sborovým shromážděním ... 223
Pochopit úlohu hudebníka a hudby v liturgii ... 224
Kapitola 21: VZTAH MEZI KAZATELEM A SBOROVÝM HUDEBNÍKEM ... 226
Kapitola 22: ÚLOHA VÝBORU PRO BOHOSLUŽBU ... 228
Výběr členů výboru ... 228
Osobnostní požadavky na člena výboru pro bohoslužbu ... 229
Úkoly výboru pro bohoslužbu ... 230
Kapitola 23: ZMĚNY V LITURGII A HUDBĚ V DĚJINÁCH: OBTÍŽNÁ SNAHA O ZMĚNU ... 240
Proces změny ... 240
Síla tradice ... 241
Síla minulosti ... 242
Proměny bohoslužby v biblických dějinách ... 243
Proměny sakrální hudby v dějinách církve ... 244
Reakce církve na změnu ... 244
Napětí a neklid v otázkách liturgie ... 246
Nesmiřitelné pohledy na smysl bohoslužebné hudby ... 247
Exkluzivní postavení klasické hudby ... 247
Vztah mezi světskou a posvátnou hudbou ... 248
Epilog: SLADĚNI S BOHEM ... 250
Dodatek 1: SVATYNĚ: POKYNY PRO VEDENÍ BOHOSLUŽBY ... 252
Dodatek 2: DOTAZNÍK O BOHOSLUŽBĚ ... 253

PŘEDMLUVA

NA OBRANU HUDBY

Tuto knihu píši na obranu hudby. Miluji ji. Můj život je naplněn hudbou a hudba naplňuje i mé nitro. Ve čtyřech letech jsem začala navštěvovat hodiny klavíru. Konzervatoř jsem absolvovala ve hře na klavír, ale pak jsem se věnovala spíše varhanám a současně získala doktorát z muzikologie. Mou muzikálnost významně ovlivnila východoevropská lidová hudba. Mé srdce se s láskou naučilo vracet do hudebního světa mých předků, přijímat prostou harmonii církevních písní, ale také žasnout nad grandiózními klasickými díly. V pozdějším období mého života se mi dostalo příležitosti trávit čas v různých kulturách počínaje hebrejskou přes arabskou, africkou, indickou a konče čínskou. Ty mě naučily oceňovat zvláštní, inspirativní hudební harmonie, které zní všemi kouty naší Země. Brzy jsem začala sloužit jako hudebník v církvi. Díky tomu vedle svého akademického vzdělání vnímám také praktický rozměr hudby. Dnes oba rozměry využívám jako předsedkyně výboru pro bohoslužbu a bohoslužebnou hudbu ve sboru Pioneer Memorial Church v areálu Andrewsovy univerzity.

Hudba vždy byla v církvi středem zájmu, ale také důvodem neshod a názorových střetů. Před patnácti lety mě Teologický seminář Andrewsovy univerzity oslovil, abych vytvořila kurz zabývající se filosofií sakrální hudby. Jeho

obsah jsem konzultovala s kazateli, sbory i hudebníky, o kterých jsem věděla, že jim na bohoslužebné hudbě záleží. Uplynulých patnáct let jsem o tématu intenzivně přemýšlela, bádala v historii, sledovala vývoj, analyzovala poznatky a diskutovala o hudbě s širokým spektrem lidí z rozmanitých kultur. Velmi často jsem byla názory druhých zaskočena a zmatena. Názorové napětí mě nutilo naslouchat pozorněji a být otevřená novému chápání hudby. Zápasila jsem s problémy a hledala odpovědi. Na této cestě pro mne hudba zůstávala příjemným společníkem a zdrojem inspirace.

Nastal čas promluvit na obranu hudby. Nejkrásnější dar, který lidstvo dostalo, se stal zdrojem nesouladu, znechucení, ba i nenávisti nebo rozdělení. Je načase přispěchat hudbě na pomoc a vrátit jí ztracenou nevinnost a úctu.

Tato kniha nechce být jen dalším příspěvkem v nekonečné debatě o hudbě. Je pravda, že se pokouším vyjasnit některá nedorozumění, která v oblasti hudby panují. Smyslem mé knihy ovšem není kritizovat, ničit a vyvracet existující teorie a názory. Ráda bych spíše vedla své čtenáře dál než jen k osobním pocitům a postojům a pokusila se nalézt objektivní kritéria, přesahující subjektivní vnímání. Jen tak je možné formulovat vyvážený a poučený postoj o této důležité otázce. Hluboce věřím, že nejlepším způsobem, jak vyvrátit lež, je objevit pravdu.

Je přirozené, že při řešení problému náboženské povahy, jakým role hudby v bohoslužbě jistě je, budeme hledat moudrost a vedení v Písmu. Hledání biblického postoje je jedním z cílů této knihy. Nadto se budeme často odkazovat ke knihám Ellen Whiteové, která našemu tématu věnovala značnou pozornost. Její poznámky jsou pronikavé a vyjadřují zdravý selský rozum. Vedle toho bych se ráda podívala do dějin a hledala poučení v historii církve. Není bez zajímavosti podívat se, jak se církev potýkala s analogickými otázkami v minulosti. Nakonec bych ráda zformulovala některé praktické závěry a pokusila se je aplikovat do hudební praxe a přispět k diskusi, která v církvi probíhá.

Součástí každé studie o hudbě by vždy měl být teoretický úvod, jenž přináší informace umožňující porozumění procesu hudby – tedy z čeho se skládá, jak funguje a co determinuje naši reakci na její poslech. Právě v této oblasti je třeba vykořenit mnoho předsudků a nepochopení, aby byl následný dialog založen na faktech, a ne na představách a často opakovaných mýtech. Přesvědčivý argument musí být založen na pravdě, ať už se týká hudby nebo čehokoli jiného.

Zvu vás na cestu křivolakými uličkami světa hudby a hudebních zkušeností. Naše pozornost bude upřena na sakrální hudbu, ale občas se budeme věnovat hudbě obecně.

Ráda bych nyní vyjádřila svou vděčnost několika lidem, kteří mě na cestě za pochopením hudby doprovázeli a zásadně přispěli ke vzniku této publi-

kace. V prvé řadě myslím na rodiče, kteří mi od útlého věku předávali lásku k hudbě a současně mě vedli k disciplíně a tvrdé práci, bez níž není možné rozvinout přirozený talent. Mé díky patří též mému manželovi Jacquesovi i mé dceři Abigail, věrným, i když náročným partnerům v dialogu a diskusi. Děkuji vám za podporu, kterou jsem během práce na tomto nelehkému úkolu cítila. K mému lepšímu a správnějšímu pochopení tématu přispěla celá řada kolegů, učitelů, hudebníků, teologů i dalších odborníků. Nakonec chci poděkovat svým studentům. Jsou pro mě neutuchajícím zdrojem inspirace a nového hledání. Opakovaně mě nutí znovu promýšlet a upravovat mé postoje v celé šíři hudební zkušenosti.

PROŽITEK HUDBY

Část první

KAPITOLA 1

POVAHA HUDBY

Jedním z hlavních důvodů, proč se v diskusích o hudbě objevuje tolik neshod, je absence potřebných informací. Zúčastněné strany mohou mít pouze kusé či vůbec žádné poznání tématu a plně spoléhají na své osobní pocity[1], vkus, názor nebo předporozumění. Místo poučeného dialogu pak probíhá rozhovor, kdy se diskutující míjejí, protože mluví o zcela odlišných věcech nebo probírají stejnou věc, ale ze dvou nesouvisejících úhlů pohledu.

Hudba je v první řadě objektivní fenomén, vztahující se k různým aspektům lidského života. Má svou fyzikální rovinu, jelikož podléhá zákonům akustiky. Matematický rozměr hudby zasahuje například do numerického vyjádření intervalů. Hudbu zkoumá i psychologie, protože ovlivňuje lidské chování. Muzikou se zabývají také historici, kteří si kladou otázku, jak reflektovala hodnoty a myšlení jednotlivých dějinných epoch. Kultuře hudba nastavuje zrcadlo. Nelze pominout ani ekonomickou a obchodní stránku hudby. Hudba může být použita také v politice, například jako nástroj propagandy. Tím se nechce říci, že každý, kdo chce rozumně mluvit o hudbě, musí být vzdělán ve všech výše zmíněných oblastech. Chtěla jsem pouze poukázat na to, že není pravda, že hudbu lze vnímat pouze subjektivně, ale naopak je k ní třeba přistupovat objektivně.

Aby naše snaha o zkoumání hudby, zvláště hudby sakrální[2], přinesla kýžené ovoce, je nutné nejprve říci několik slov o tom, jak hudba funguje a jak nás ovlivňuje. Co je hudba? Jaké povahy je prožitek hudby[3] z pohledu interpreta i posluchače? Je nepochybné, že tématu se dotkneme pouze povrchně. Problém je příliš široký, a proto se nemůžeme vyhnout jistému zjednodušení, jež budou vnímat zvláště čtenáři z řad profesionálních hudebníků. Následující kapitoly by tedy měly být chápány jako stručný úvod určený pro čtenáře nepoučeného v hudební teorii. Budeme se věnovat mechanismu, kterým hudba vzniká, komponování i vnímání tónů a harmonie. Smyslem tohoto úvodu je vytvořit společnou platformu, ze které může vycházet následná reflexe a diskuse.

POVAHA HUDBY

„Hudba je univerzálním jazykem." Tento výrok je oblíbeným mottem mnoha diskusí o hudbě a sakrální hudbě zvláště. Hudba opravdu univerzální je. Reagují na ni všechny lidské bytosti. Ovšem každá trochu jinak. Míru pravdivosti tohoto výroku můžeme ověřit až poté, co se pokusíme definovat povahu hudby – popsat způsob, jakým hudba funguje a ovlivňuje člověka. Nejprve je třeba zmínit tři hlavní stavební prvky, které hudbu tvoří. Jedná se o melodii, harmonii a rytmus. Následně zmíníme některé obecné principy, které musí každá skladba respektovat.

Komponování není náhodný proces, jak tvrdí obecně rozšířený mýtus. Jde o vědomý a záměrný akt, v němž skladatel využívá hudební jazyk, podobně jako když spisovatel užívá písmena, slabiky, gramatiku a syntax. Díky tomu může vyjadřovat nejen krásný zvuk, ale také význam, ideje i ideály. Kompoziční jazyk je vždy kulturně podmíněný, tedy závislý na čase a místě. Svou prací mohou skladatelé oslavovat život, vyjadřovat se ke světu kolem sebe, vyjadřovat své názory, zaměřovat pozornost na problémy společnosti, protestovat, kritizovat, obviňovat, znepokojovat či akcentovat některé prvky skutečnosti. Mohou pobavit a potěšit, mohou nadchnout a přivést k pohnutí, mohou klást otázky i osvobozovat. Anebo mohou jednoduše vytvořit dílo, které slouží jenom jako kulisa. Některé kompozice si kladou za cíl povznést člověka, rozdávat naději, odvahu nebo dávat vizi do budoucna. Opravdoví umělci oslovují společnost a činí tak uměleckým jazykem, kterému jejich kultura rozumí.

Hudba oslovuje mnoho lidí současně, protože je univerzální. Zároveň se dotýká každého člověka jedinečným způsobem v závislosti na jeho zkušenostech, potřebách i citlivosti.

Nadčasovost určité skladby a zájem o ni jsou podmíněny způsobem spojení základních komponentů, tedy melodie, harmonie a rytmu. Čím propracovanější

a pronikavější jsou jejich vztahy, náznaky, variace a narážky, tím hlubší, uspokojivější a trvalejší je posluchačův zážitek. Trvalá hodnota hudby vychází z *rovnováhy* mezi jednotlivými skladebními komponenty. Vyvážené musí být vztahy mezi melodií, harmonií i rytmem stejně tak jako mezi variací a opakováním.

PRINCIP ROVNOVÁHY

Rovnováha mezi melodií, harmonií a rytmem

Vzájemná interakce mezi třemi základními prvky vytváří hudební kompozici. Každý skladatel s ní pracuje specifickým kreativním způsobem a tak vyjadřuje svého tvořivého génia. Existuje nekonečné množství kombinací, ale právě specifickým propojením jednotlivých stavebních prvků hudby vytváří každý skladatel svůj jedinečný styl. Vzájemné propojení melodie, harmonie i rytmu, jejich alternace, větší či menší důraz, který je na ně kladen, činí z kompozice unikátní dílo a vytvářejí to, čemu říkáme styl. V širším slova smyslu stylem označujeme také typ hudby charakteristický pro jisté období v dějinách (barokní, romantický, jazz), pro jistou společnost (folk) nebo sociální skupinu (country, hip-hop atd.). Díky tomu rozlišujeme mezi jazzem (který sám generoval množství podžánrů), bluegrassem, country, rhythm and blues (R&B), gospelem nebo současnou křesťanskou hudbou. V klasické hudbě například rozpoznáváme hudbu barokní, hudební romantismus nebo celou škálu hudebních stylů dvacátého století.

Styl zahrnuje širší oblast nežli pouze specifický přístup daného autora ke kompozici. Povahu stylu určují také kultura, společnost a její hodnoty. Hudba je v jádru kulturním fenoménem. Slouží jako zrcadlo nastavené společnosti. Hudba, kterou skladatel tvoří, a styl, jehož je součástí, se vždy odehrávají v kontextu společnosti. Jsou determinovány konkrétním pochopením umění, krásy, smyslu umělecké práce stejně jako inspiračními zdroji. Autor hudby využívá specifický hudební jazyk, kterému rozumějí lidé v dané kultuře.

Vyváženost variací a opakování

Hloubku hudebního zážitku ovlivňuje další rozměr založený na přírodním principu, a sice vztah mezi variací a opakováním. Ty v hudbě zastupují napětí a uvolnění. Napětí do skladby vnáší směr a pohyb vpřed. Napětí však musí být čas od času uvolněno v oddechových pasážích. Jejich střídáním získává hudba dramatický charakter. Silné napětí, které trvá příliš dlouhou dobu, způsobuje pocit chaosu a zmatku a může vést dokonce i k nemoci. Rozvážné užívání napětí udržuje posluchačovu pozornost a do hudby vnáší překvapivost

a nečekanost. Nedostatek variací a přílišné lpění na opakujících se motivech nevyhnutelně působí nudně, povrchně a posluchač ztrácí zájem. Naopak vyvážené využití opakování je nezbytným prvkem prožitku hudby. Opakování známého přináší uspokojení, rozpoznání slyšeného je pro posluchače příjemné.

Smysluplné střídání opakování a variace je důležitým faktorem při vytváření formy a pohybu vpřed. Směřování je nezbytné pro smysl skladby. Podobně jako u vyprávění příběhu pomáhá udržet pozornost posluchače a udržuje ho v soustředěnosti až do konce. Hudba, která postrádá formu a pohyb vpřed, je jako motor, který běží na volnoběh. Zvuk se sice ozývá, ale nemůže oslovit mysl či emoce posluchače. Naplňující a smysluplný hudební prožitek vychází ze zdravé vyváženosti mezi opakováním a variacemi. Proto musí skladatel se skladebnými prvky svého díla zacházet promyšleně a uměřeně.

Podobně i ten, kdo chce hudební dílo hodnotit, musí brát ohled na použití základních elementů, které hudbu tvoří. K tomu nemusí být profesionálním hudebníkem nebo mít hudební vzdělání. Stačí být dobrým a poučeným posluchačem, který ví, jak hudba funguje a z čeho se skládá. Právě tomu se věnuje následující část této publikace.

ČÁSTI HUDBY

Hudba v zásadě sestává z melodie, harmonie (v západní kultuře) a rytmu. Výslednou skladbu ovlivňují i další jevy, jako je barva (specifická kvalita zvuku daného nástroje), tempo (rychlost, jakou je skladba odehrána), hlasitost, struktura (počet různých částí skladby a jejich vzájemné provázání) a mnohé další. Pro naše uvažování ovšem vystačíme se třemi základními prvky, tedy melodií, harmonií a rytmem.

Melodie

Melodie je způsob, jakým je zvuk organizován horizontálně. Jedná se o sled tónů různé výšky. Tóny jsou vysoké nebo nízké. Abychom pořadí tónů mohli nazvat melodií, musí být uspořádány organizovaným způsobem, který posluchač vnímá jako řád. Melodie je organizovaná na úrovni formy a rytmu. Jednoduchá melodie je velmi variabilní. Může být zahrána v jakémkoli stylu, od opery přes sakrální hudbu až k rocku. Díky svému flexibilnímu charakteru bývá často používána v různém prostředí – původně sakrální nápěv tak může využít profánní hudba a naopak.[4] Melodie je hluboce ovlivněna kulturou a tvarována pomocí stupnic používaných v daném prostředí. Západní hudba používá stupnice diatonické založené na dvanácti ekvidistantních půltónech. Arabské a asijské ladění pracuje se stupnicemi, které v oktávě používají pouze

pět nebo šest tónů (pentatonické či celotónové) a mohou využívat intervaly dokonce menší než půltóny.[5] Díky tomu má pro neuvyklé evropské uši typický exotický nádech a není posluchači snadno přístupná.

Způsob uspořádání sledu tónů do smysluplné a krásné linie, tedy melodie, bývá pro skladatele nejobtížnějším úkolem. Velcí skladatelé velmi často vynikli právě díky svému melodickému nadání. Josquin, Palestrina, Bach, Mozart, Puccini, Brahms, Gershwin, Hammerstein či Beatles a patří k vynikajícím autorům melodií. Andrew Lloyd Webber, anglický autor nesmrtelných muzikálových melodií (*Kočky, Fantom opery, Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*), vyprávěl o tom, že s detaily některých melodií zápasil celé týdny, aby zněly *úplně správně*. Všichni výše zmínění skladatelé zvládli složité umění psaní melodií, které mají schopnost oslovit emoce posluchače a zůstat v jeho paměti napořád. Jejich melodie jsou vpravdě nadčasové.

Obecně se předpokládá, že emocionální vliv skladby závisí primárně na melodii. Ve skutečnosti naše emoce mnohem silněji ovlivňují harmonie a rytmus, jak si ukážeme v následujících dvou kapitolách.

Harmonie

Harmonie je dalším způsobem uspořádání hudby, avšak tentokrát vertikálně. Když se dva nebo více hlasů spojí, vzniká struktura typově velmi podobná tkanině složené z mnoha nití. Souzvuk několika hlasů se nazývá polyfonie. V polyfonii rozlišujeme horizontální a vertikální strukturu. V horizontálním uspořádání zní současně několik melodií, ale jednotlivé hlasy jsou na sobě nezávislé a mají odlišný rytmus. Takový typ polyfonie nazýváme horizontálně-lineární kontrapunkt. Horizontální polyfonie byla převážně využívána od raného středověku přes renesanci až do sedmnáctého století.[6] Vertikální struktura polyfonie je založena na různých tónech, které zaznívají současně. Takový souzvuk nazýváme akord. Pokud všechny hlasy znějí ve stejném rytmu, jedná se o homofonii. Akord je základním kamenem harmonie.

Akordy se dělí na konsonantní a disonantní. Posluchači konsonantní intervaly obvykle popisují jako libozvučné a příjemné, zatímco disonantní jsou pro ně nepříjemné a rozrušující. Konsonanta je v hudbě spojována s relaxací a pomáhá uzavírat hudební motiv. Disonance skladbu posouvá vpřed a vytváří napětí. Toto dělení není absolutní ani univerzální, nýbrž závislé na subjektivním vnímání a daném stylu. Vnímání konsonance v protikladu s disonancí je závislé na individuálním pojetí příjemného a nepříjemného stejně tak jako uvolnění a napětí. Závisí také na kultuře, ve které hudba vzniká, a hudební gramotnosti posluchače. Pojetí konsonance a disonance se během dějin kontinuálně proměňuje. V dějinách hudby můžeme vysledovat proces, který se

nazývá „emancipace disonance“[7]. Právě v jeho důsledku docházelo k proměnám hudebních stylů.

Harmonie je jedním z určujících prvků hudebního stylu. Specifické akordy a harmonické vzorce jsou typické pro jazz, blues nebo populární hudbu, podobně jako pro hudbu barokní, klasicistní, pozdně romantickou nebo moderní v oblasti vážné hudby.

Harmonie vykonává několik funkcí. U posluchače je schopna vyvolat zájem a očekávání (napětí), ale také působit libé (relaxační) či nelibé pocity. Na úrovni kognitivní vnáší harmonie do hudby strukturu a organizaci. Specifický sled akordů po sobě se nazývá harmonická progrese. Progrese mají různou intenzitu, od slabých až po silné. Pohyb je v hudbě vyvolán právě harmonickou progresí. Harmonie posouvá skladbu vpřed, dokáže ji zastavit nebo uzavřít pomocí zpomalení harmonického rytmu. Harmonie skladbu „zabarvuje“ v závislosti na použitých intervalech. Jak se dějiny hudby blížily k devatenáctému století, začala barva hrát výraznější roli. Impresionističtí hudební skladatelé používali akordy předně pro vytvoření barvy a o strukturu nebo posun vpřed se tolik nezajímali.

Západní hudbě trvalo pět století, než vytvořila polyfonický jazyk, který je základem harmonického systému.[8] Během dalších dvou staletí se rozvíjení harmonie natolik zdokonalilo, že se hudba stala účinným nástrojem pro přenos emocí. Právě harmonie umožňuje v posluchači vzbudit sílu, něžnost, strach, úžas, tragédii, erotickou přitažlivost, spokojenost a mnohé další pocity.

Rytmus

Rytmus bývá nejčastějším tématem diskusí o hudbě. Kvůli jeho složitosti věnujeme této kapitole více prostoru, než tomu bylo v případě melodie a harmonie. Rytmus provokuje ty nejvášnivější výměny názorů. Na základě špatných informací, nevzdělanosti nebo předsudků bývá rytmus označen za nositele veškerého zla v hudbě. Ale rytmus je nejen základním stavebním kamenem hudby, ale dokonce všeho v našich životech. Bez rytmu není život. Kdybychom tedy rytmus označili za projev zla, popírali bychom tím jeden ze základních principů stvoření. Rytmus je projevem života. Je základem chůze, mluvení, dýchání, jedení, práce, srdečního tepu, cyklu střídání dne a noci atd. I příroda je uspořádána rytmicky. Střídá se v ní světlo a tma, lunární cyklus, čtvero ročních období, pohyb větru a vln. Podobným způsobem ovládá rytmus i hudbu. Díky němu je hudba uspořádána v čase a rytmus je odpovědný za její trvání. Bez rytmu by nemohla existovat ani melodie.

V hudbě, podobně jako v přírodě a v běžném životě, umožňuje rytmus uspořádat pohyb i zvuk do oddělených skupin. To se odehrává na několika